

บทที่ 12

กลุ่มคน (Groups) หรือ กลุ่มสังคม (Social Group)

เป็นธรรมชาติของมนุษย์ เช่นเดียวกับสัตว์หรือพืชบางประเภทที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นพวก โดยปกติแล้วมนุษย์จะอยู่โดดเดี่ยวตามลำพังมิได้ นอกจากสถานการณ์บังคับบางอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องอยู่รวมกันเป็นพวกเป็นกลุ่ม (Groups) จะเห็นได้จากเมื่อเราเกิดมาเราก็ต้องเป็นสมาชิกของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง เป็นต้น เพื่อให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้แก่ เพื่อนบ้านซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่ใกล้เคียงกับบ้านของเรา จังหวัดของเรา หรือประเทศของเรา ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ตลอดจนเพื่อนร่วมโลก

ชีวิตประจำวันของบุคคลเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มขนาดเล็ก มีสมาชิกไม่กี่คน เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง จนกระทั่งกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น มหาวิทยาลัย บริษัทเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม เพราะว่าสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มหลายกลุ่มนักสังคมวิทยาศึกษาเรื่องกลุ่มของสังคม โดยมุ่งประเด็นไปที่ศึกษาลักษณะของกลุ่มในรูปของความสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ และศึกษาพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่ม ดังนั้นประเด็นหลักของบทเรียนนี้ ศึกษาลักษณะของกลุ่มต่างๆ ในรูปของพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสังคม จะช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์และเข้าใจความสำคัญของการมีชีวิตร่วมกันของบุคคลในสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น กลุ่มสังคมมีความสำคัญต่อบุคคลและต่อสังคมเป็นอย่างมาก กลุ่มที่สำคัญ เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนและชุมชน จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ความคิด และค่านิยมของบุคคล ในปัจจุบันสังคมมีลักษณะซับซ้อนและมีขนาดใหญ่ขึ้น จึงต้องมีการจัดระเบียบสังคมบนพื้นฐานหลักเหตุผลและเป้าหมายเฉพาะอย่างมากกว่าพื้นฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น ในกลุ่มครอบครัว หรือชุมชน ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มในสังคมมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น ความเข้าใจในกลุ่มสังคมจะทำให้มองเห็นแนวทางในการปรับปรุงและเสริมสร้างการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ความหมายของกลุ่ม

ราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 164) ได้อธิบายไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ได้สร้างแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันทางจิตขึ้น กลุ่มหรือหมู่คณะนี้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นองค์การอย่างหนึ่ง ทั้งโดยสมาชิกของกลุ่มเองและตามปกติโดยผู้อื่นด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีพฤติกรรมในแบบฉบับเฉพาะของตน

ราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 347) อธิบายความหมายของกลุ่มสังคม (Social Group) ไว้ว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่สมาชิกในกลุ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างมีระบบแบบแผนที่ยอมรับกัน กลุ่มสังคมจะมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีเอกลักษณ์ มีความสนใจคล้ายกัน ซึ่งทำให้กลุ่มมีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มอื่น

ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ได้กำหนดความหมายของคำว่า กลุ่มทางสังคม ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ไม่สับสนกับความหมายที่ใช้กันโดยทั่วไป คำนิยามทางวิชาการที่เป็นที่เข้าใจของกลุ่มสังคมคือ “คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์ในทางร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์มีติดต่อกันไปจนเป็นความผูกพันและผู้ที่สัมพันธ์กัน เกิดความสำนึกว่าเป็นสมาชิกร่วมกันในกลุ่มเดียวกันแยกออกได้จากกลุ่มอื่นๆ”

ความหมายคำว่า “กลุ่ม” มีความหมายกว้าง แต่ในที่นี้จะใช้คำว่า กลุ่มในความหมายที่แคบลง กลุ่มทางสังคม คือ คนจำนวนหนึ่งที่มีการกระทำโต้ตอบกันอย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งมีการกำหนดสถานภาพของสมาชิก และมีบรรทัดฐานควบคุมความสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับร่วมกันในระดับหนึ่ง

กลุ่ม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งมีแบบแผนในการกระทำตอบโต้กัน มีสถานภาพและบทบาทเป็นตัวกำหนด และมีบรรทัดฐานใช้ร่วมกัน กล่าวให้ชัด กลุ่มคือบุคคลที่เข้าใจร่วมกัน ทั้งกฎกติกา และวิธีการจนสามารถกระทำตอบโต้ได้

จากความหมายดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า กลุ่มคน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมารวมกันเพื่อประกอบกิจกรรมให้บรรลุตามจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ซึ่งการปฏิบัติการนั้นอาจจะมีกฎกติกาหรือแนวปฏิบัติหรือไม่ก็ได้

ประเภทของกลุ่มคน

การแบ่งกลุ่มคนออกไปให้เห็นชัดเป็นการแน่นอนนั้นทำได้ยากมาก เพราะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการจะจัด เช่น อาจจัดตามกลุ่มอายุ ตามเพศ ตามอาชีพ ตามถิ่นที่อยู่ ตามรายได้ ตามการศึกษา ตามความสูง เป็นต้น ซึ่งก็แล้วแต่ความมุ่งหมายในการจัด

ว่าเพื่ออะไร การจะจัดกำหนดตายตัวไม่ได้ เพราะแล้วแต่สภาพการณ์หรือความมุ่งหมายที่ต้องการจัดกลุ่มนั้นๆ แต่การกำหนดกฎเกณฑ์ก็กว้างๆ อาจจะเป็นแนวทางในการจัดได้ง่ายขึ้น นักสังคมวิทยาได้แบ่งกลุ่มคน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการต่อไปนี้

1. ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (Consciousness of Kinds)
2. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)
3. จัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)

เมื่อพิจารณาโดยใช้หลัก 3 ประการดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งกลุ่มคนออกเป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ (Bierstedt, 1974 : 285)

1. กลุ่มทางสถิติ (Statistical Groups) กลุ่มชนิดนี้เกิดขึ้นโดยนักสถิติหรือนักสังคมศาสตร์ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มไม่ได้มีคุณลักษณะทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ สมาชิกของกลุ่มไม่มีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม และไม่มีสิทธิ์หรือพันธะต่อกันแต่อย่างใด เช่น กลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในวัยเดียวกัน กลุ่มคนที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน กลุ่มคนต่างดาวที่เกิดในประเทศไทย กลุ่มคนที่ไม่มีการศึกษา เป็นต้น

2. กลุ่มคนพวกเดียวกัน (Societal Groups) กลุ่มประเภทนี้มีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มทางสถิติ คือ เป็นกลุ่มที่มีลักษณะในด้านความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน แต่ยังไม่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ไม่มีการจัดระเบียบทางสังคม สมาชิกของกลุ่มพวกเดียวกันจะมีความรู้สึกว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างคล้ายคลึงกัน โดยมีสัญลักษณ์เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นพวกเดียวกัน เช่น ภาษา เชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาและอาชีพ เป็นต้น

3. กลุ่มทางสังคม (Social Groups) กลุ่มประเภทนี้มีการติดต่อกันทางสังคม และมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ สมาชิกในกลุ่มมักจะคบหาสมาคมกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมชั้นเรียน เป็นต้น กลุ่มประเภทนี้ขาดการจัดระเบียบทางสังคม

4. กลุ่มสมาคม (Associational Groups) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคม เพราะเป็นกลุ่มที่มีการจัดระเบียบหรือองค์การ เป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ กลุ่มสมาคมจึงเป็นกลุ่มที่มีลักษณะครบถ้วนในความหมายทางสังคมวิทยา คือ สมาชิกมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและมีการจัดกลุ่มอย่างมีระเบียบ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม เช่น สมาชิกสหกรณ์ สมาชิกชมรมสังคมศาสตร์ สมาชิกของสมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

รูปแบบของกลุ่มคน

นักสังคมวิทยา ได้แบ่งรูปแบบของกลุ่ม โดยแบ่งตามคุณสมบัติของกลุ่ม คือ พิจารณาว่ากลุ่มชนิดนั้นๆ มีคุณสมบัติทางสังคมวิทยาประการใดบ้าง การแบ่งกลุ่มตามคุณสมบัติทางสังคมวิทยานี้ สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Groups) และทุติยภูมิ (Secondary Groups)

1.1 กลุ่มปฐมภูมิ เป็นกลุ่มเล็กมีคนน้อยและคนรู้จักกันดี เป็นแบบส่วนตัว (Personal) และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด บุคคลที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกันชั่วระยะเวลาหนึ่ง ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิมักจะเกิดขึ้น เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนเล่น เพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นสภาพตามธรรมชาติที่ทำให้ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิเกิดขึ้นได้

1.2 กลุ่มทุติยภูมิ เป็นกลุ่มที่บุคคลมีความสัมพันธ์กันแบบไม่ส่วนตัว (impersonal) หรือเป็นแบบทางการ (formal) เป็นกลุ่มที่มีคนเป็นจำนวนมาก และสมาชิกมักจะติดต่อกันตามสถานภาพ และบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับเกียรติภูมิและสถานภาพของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์แบบสนิทสนม

2. กลุ่มพวกเราและกลุ่มพวกเขา (We – groups and They – groups) หรือกลุ่มวงในและกลุ่มวงนอก (In – groups and Out – groups)

2.1 กลุ่มวงใน (In – groups) หรือกลุ่มพวกเรา (We – groups) เป็นกลุ่มที่ตัวเราเป็นสมาชิกร่วมอยู่ในกลุ่มนั้นๆ ด้วย และสมาชิกทั้งหลายมีความรู้สึกไปในลักษณะเดียวกัน และมักจะเข้าใจว่ากลุ่มของตนมีอะไรหลายอย่างที่ดีกว่าและเหนือกว่ากลุ่มอื่น เช่น ครอบครัว เพื่อนบ้านเรา เพื่อนจังหวัดเดียวกันกับเรา เพื่อนร่วมชาติเดียวกับเรา เพื่อนอาชีพเดียวกับเรา เป็นต้น

2.2 กลุ่มวงนอก (Out – groups) หรือกลุ่มพวกเขา (They – groups) คือกลุ่มไหนก็ได้ที่ไม่ใช่พวกเรา หรือเราไม่ได้เป็นสมาชิกร่วมอยู่ด้วย บุคคลแต่ละคนมีความรู้สึกต่อกลุ่มของตนไม่เท่ากัน และย่อมมีความรู้สึกต่อกลุ่มพวกเขาแตกต่างกันด้วย ความแตกต่างเหล่านี้ ได้แก่ ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ ชนชั้น อาชีพ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มพวกเรา กับกลุ่มพวกเขา เป็นดังนี้

กลุ่มพวกเรา	กลุ่มพวกเขา
1. มีความรู้สึกผูกพันและยึดเหนี่ยวระหว่างสมาชิก	1. มีความรู้สึกห่างเหิน ไม่ผูกพัน
2. มีความซื่อสัตย์รักใคร่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	2. มีความรู้สึกมุงร้าย ไม่ร่วมมือกัน
3. มีความรู้สึกเป็นมิตร	3. มีความรู้สึกเป็นศัตรู

3. กลุ่มชนส่วนใหญ่และกลุ่มชนส่วนน้อย (Majority Groups and Minority Groups)

“กลุ่มชนส่วนใหญ่” (Majority Groups) เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนสมาชิกของกลุ่มมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง ส่วน “กลุ่มชนส่วนน้อย” (Minority Groups) เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนของสมาชิกน้อยกว่า เช่น คนในประเทศไทย คนที่มีเชื้อชาติไทย ซึ่งมีจำนวนมากกว่าก็จะเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ ส่วนคนไทยเชื้อชาติอื่นๆ ที่มีจำนวนน้อยกว่า ก็จะเป็นกลุ่มคนส่วนน้อย เป็นต้น

4. กลุ่มแบบสมัครใจและกลุ่มแบบไม่สมัครใจ (Voluntary Groups and Involuntary Groups)

4.1 กลุ่มแบบสมัครใจ (Voluntary Groups) คือ กลุ่มที่มีสมาชิกของกลุ่มเข้ามารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ และความพอใจของตนเอง เช่น กลุ่มคนอาชีพเดียวกัน กลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

4.2 กลุ่มแบบไม่สมัครใจ (Involuntary Groups) คือ กลุ่มที่สมาชิกของกลุ่มเข้ามารวมกันโดยไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่นหรือถูกบังคับ เช่น กลุ่มคนเพศเดียวกัน กลุ่มคนอายุเดียวกัน กลุ่มคนเชื้อชาติเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ถูกจัดเป็นกลุ่มโดยถือคุณสมบัติทางชีววิทยา จึงเป็นกลุ่มแบบไม่สมัครใจ

5. กลุ่มชั่วคราวและกลุ่มถาวร (Impermanent Groups and Permanent Groups)

เป็นการแบ่งกลุ่ม โดยพิจารณาจากระยะเวลาของการดำรงความเป็นกลุ่มว่าเป็นเช่นไร ถ้ากลุ่มเกิดขึ้นแล้วดำเนินกิจกรรมบรรลุหรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ก็ตามแต่เลิกล้มความเป็นกลุ่มในชั่วระยะเวลาไม่นานนักก็จัดเป็นกลุ่มชั่วคราว เช่น กลุ่มผู้สนใจปัญหาหรือเหตุการณ์สำคัญๆ กลุ่มสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เป็นครั้งคราว เป็นต้น แต่ถ้ากลุ่มจัดตั้งขึ้นแล้วดำเนินกิจกรรมที่ติดต่อกันไปเป็นระยะเวลานาน จนมีลักษณะเป็นการถาวรก็เรียกว่ากลุ่มถาวร เช่น ครอบครัว หน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล เป็นต้น

6. กลุ่มจีเมนชาฟ (Gemeinschaft) กลุ่มจีเซลชาฟ (Gesellschaft)

เป็นการแบ่งกลุ่มตามลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกเช่นเดียวกัน กลุ่มจีเมนชาฟมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มปฐมภูมิ คือ เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมีความสัมพันธ์แบบกันเอง เช่น กลุ่มต่างๆ ในสังคมชนบท เป็นต้น กลุ่มจีเซลชาฟเป็นกลุ่มที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับกลุ่มจีเมนชาฟ มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มทุติยภูมิ เป็นกลุ่มที่เป็นทางการ เช่น กลุ่มต่างๆ ในสังคมเมือง เป็นต้น

7. กลุ่มปิดและกลุ่มเปิด (Closed Groups and Open Groups)

เป็นการแบ่งกลุ่มตามลักษณะการรับสมาชิกของกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มปิดเป็นกลุ่มที่สมาชิกต้องมีคุณลักษณะเฉพาะเจาะจง ถ้าไม่มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ก็ไม่มีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น สมาคมศิษย์เก่าของสถาบันการศึกษาต่างๆ ชมรม สหกรณ์ออมทรัพย์ครู และข้าราชการอื่นๆ เป็นต้น ส่วนกลุ่มเปิดเป็นกลุ่มที่รับสมาชิกทั่วไป ไม่มีคุณสมบัติพิเศษแต่อย่างใด เช่น พรรคการเมือง ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

8. กลุ่มคนระดับเดียวกันและกลุ่มคนหลายระดับ (Horizontal Groups and Vertical Groups)

8.1 กลุ่มคนระดับเดียวกัน (Horizontal Groups) คือ กลุ่มที่มีการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกในการรวมกลุ่ม หรือกลุ่มคนที่มีคุณสมบัติอยู่ในระดับเดียวกัน ชั้นเดียวกัน เช่น สมาคมศิษย์เก่า สมาคมทหารผ่านศึก แพทย์สมาคม เป็นต้น

8.2 กลุ่มคนหลายระดับ (Vertical Groups) คือ กลุ่มที่ไม่มีการจำกัดคุณสมบัติของการเข้าเป็นสมาชิก โดยจะคำนึงถึงวัตถุประสงค์ร่วมกันในการดำเนินการของกลุ่ม จึงเป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากคนทุกระดับชั้น เช่น พุทธสมาคมย่อมประกอบด้วยสมาชิกที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งจะเป็นใครมาจากชั้นหรือระดับใดก็ได้ หรือสมาคมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สมาชิกอาจเป็นเพศชาย เพศหญิง คนจน คนร่ำรวย คนที่มีการศึกษาสูง หรือคนที่ไม่มีการศึกษา เป็นทนายความ พ่อค้า นักธุรกิจ เป็นต้น

9. กลุ่มที่มีการจัดระเบียบและกลุ่มที่ไม่มีการจัดระเบียบ (Organization Groups and Unorganized Groups)

9.1 กลุ่มที่มีการจัดระเบียบ (Organization Groups) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยมีการจัดระเบียบอย่างเป็นทางการ มีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับ มีสำนักงาน มีการกำหนดหน้าที่และสิทธิของสมาชิก มีความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งต่างๆ เช่น องค์การหรือสมาคม บริษัท ห้างหุ้นส่วน เป็นต้น กลุ่มที่มีการจัดระเบียบนี้จัดว่าเป็นกลุ่มที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมปัจจุบัน เพราะกลุ่มชนิดนี้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์และการติดต่อของสมาชิกในสังคม ทำให้เกิดการกำหนดในเรื่องอำนาจและสิทธิหน้าที่ว่าใครควรจะปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติในการติดต่อกับบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้จะช่วยในการดำเนินชีวิต และการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุขและมีระเบียบเรียบร้อย

9.2 กลุ่มที่ไม่มีการจัดระเบียบ (Unorganized Groups) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมา โดยไม่ได้มีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับในการปฏิบัติร่วมกันกำหนดไว้อย่างเป็นทางการ เช่น กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนเล่น หรือกลุ่มเพื่อนร่วมชั้น กลุ่มเหล่านี้เกิดขึ้นเอง กล่าวคือ เมื่อผู้ใดเกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ติดต่อกันก็จัดเป็นกลุ่มขึ้นมาได้ จึงถือว่าเป็นกลุ่มไม่ได้มีการจัดระเบียบ

10. กลุ่มแบบเป็นทางการและกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (Formal Groups and Informal Groups)

การจัดประเภทกลุ่มแบบนี้ ยึดถือความเป็นทางการหรือรูปนัยภาพ (formality) เป็นเกณฑ์ คำอธิบายมีดังนี้

10.1 กลุ่มแบบทางการหรือแบบรูปนัย (formal groups) ได้แก่ กลุ่มที่มีการจัดระบบโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ อย่างมีระเบียบแบบแผน การจัดระบบดังกล่าวมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้วยการมีข้อกำหนดอย่างเป็นทางการ คือเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุเรื่องที่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ และมีการกำหนดข้อบังคับอีกทั้งมีการระบุผู้นำจะได้อะไร โดยปกติกลุ่มแบบเป็นทางการมักมีขนาดใหญ่ หรือไม่ก็เป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่ใหญ่ ได้แก่ สหพันธ์กรรมกร สมาคม หรือองค์การที่มีการจดทะเบียน กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กระทรวงทบวงกรมต่างๆ วิทยาลัย บริษัท เป็นต้น

10.2 กลุ่มแบบไม่เป็นทางการหรือแบบรูปนัย (informal groups) ได้แก่ กลุ่มซึ่งไม่มีการระบุอย่างเป็นทางการว่าวัตถุประสงค์ ข้อบังคับ และการได้มาซึ่งผู้นำเป็นอย่างไร โดยปกติกลุ่มแบบรูปนัยเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งรวมตัวกันขึ้นอย่างเป็นกันเอง ทั้งนี้ มักเกิดขึ้นเองจากการที่คนจำนวนหนึ่งมีความสนใจคล้ายๆ กัน และมีความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัว การปฏิบัติต่อกันภายในกลุ่มอาจไม่มีกฎข้อบังคับที่แน่นอน คือขึ้นอยู่กับความจงรักภักดีต่อกันหรือต่อหัวหน้า

11. กลุ่มในเมืองหรือชุมชนเมือง (Urban Community) กลุ่มชานเมือง (Sub-urban Community) และกลุ่มชนบทหรือชุมชนชนบท (Rural Community)

11.1 กลุ่มในเมืองหรือชุมชนเมือง (Urban Community) เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองต่างๆ ในประเทศไทย จะถือเอาชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเป็นชุมชนเมือง

11.2 กลุ่มชานเมือง (Sub-urban Community) เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่รอบๆ ชุมชนเมือง ซึ่งมักจะเป็นเขตที่อยู่อาศัยของคนทำงานในเมืองแบบเช้าไปเย็นกลับ

11.3 กลุ่มชนบทหรือชุมชนชนบท (Rural Community) เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากเมืองออกไปมาก และมักจะมีสภาพที่แตกต่างไปจากเมืองอย่างเห็นได้ชัด

12. กลุ่มชายขอบ (วัฒนธรรม) (Marginal Groups)

คือ กลุ่มที่ยังไม่ถูกกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใหญ่อย่างสมบูรณ์ เป็นกลุ่มที่ได้ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วน และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์ในวัฒนธรรมใหม่ที่กลายมาเป็นวิถีชีวิตของตน ศัพท์นี้มักใช้กับกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งยังไม่เข้ากับวัฒนธรรมของคนที่อยู่เก่าได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เช่นคนต่างชาติต่างๆ ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ในขณะที่เข้ามาอยู่ใหม่ก็ยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ แต่เมื่อนานวันเข้ากลุ่มคนเหล่านั้น ก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมไทยได้อย่างสมบูรณ์ สภาพของการเป็นกลุ่มคนชายขอบก็หมดไป

13. กลุ่มอ้างอิง (Reference groups)

เป็นรูปแบบของกลุ่มที่อาศัยหลักทางจิตวิทยาในการรวมกลุ่ม โดยสมาชิกในกลุ่มอาจจะไม่ต้องรู้จักกันทั้งสองฝ่าย และอาจจะไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งจะรู้จัก และชื่นชมในอีกฝ่ายหนึ่งและนำเอาแบบอย่างที่ดีที่ตนชื่นชอบนั้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติของตนเอง เช่น วัยรุ่นชอบนักร้องหรือดาราคอนโปรดของตนก็นำเอาแบบอย่างของนักร้องหรือดาราคอนนั้นมาปฏิบัติตาม เป็นต้น

ความสำคัญของกลุ่มสังคม

กลุ่มสังคม มีความสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มสังคมจะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากคนทุกคนอยู่ในกลุ่มสังคมมาตั้งแต่เกิด ดังนั้น จึงได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมจากกลุ่มต่างๆ ที่ตนเป็นสมาชิก โดยจะยอมรับและปฏิบัติตามที่ได้รับการปลูกฝังมาจากกลุ่ม

2. กลุ่มสังคมจะทำหน้าที่ในการควบคุมทางสังคม (Social Control) การควบคุมทางสังคมเป็นกระบวนการที่จะทำให้สมาชิกปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่ม หรือของสังคมนั้น ซึ่งทำให้กฎเกณฑ์ของสังคมมีผลบังคับให้สมาชิกต้องประพฤติปฏิบัติ โดยปกติกลุ่มสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group) จะมีความสำคัญในการควบคุมทางสังคมตามวิถีประเพณีและจารีตประเพณี เช่น การตักเตือนนินทา การเยาะเย้ยถากถาง หรือการไม่คบค้าด้วย เป็นต้น และกลุ่มสังคมแบบเป็นทางการ (Formal Group) จะมีบทบาทในการควบคุมทางสังคมโดยการวางระเบียบและบทลงโทษสมาชิกอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น โดยการออกกฎระเบียบขององค์กร กฎของสมาคม กฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น กลุ่มจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมทางสังคม

3. กลุ่มสังคมจะช่วยสร้างนิสัย เจตคติ หรือบุคลิกภาพทางสังคมแก่สมาชิก ดังนั้นบุคคลซึ่งสังกัดกลุ่มที่แตกต่างกันย่อมมีความคิดเห็น นิสัย และบุคลิกภาพอื่นๆ ที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่ม ดังจะเห็นได้ว่าบุคคลที่ต่างชนชั้นย่อมมีความคิดเห็น นิสัย และบุคลิกภาพแตกต่างกัน เนื่องจากมีวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน